

Pii semε pii tuuyɔ ya y'a wá yiye na,
na yi pinne yeege shiizhan na pye
semε kuugo nigin.

Pee pu wa mε:

Kile w'a Koŋɔ yàa
Adama ni Awa
Nuxhun ni kɔɔgbɔhɔ ki keree

Ibirayima wo keree
Yakuba wo keree
Yusufu wo keree

Musa wo keree
Wuruti wo keree
Saannaa Dawuda wo keree

Kile tudunmɔɔ Eli wo keree
Kile tudunmɔɔ Zhonasi wo keree
Kile tudunmɔɔ Dajeli wo keree

Kile tudunmɔɔ

Dajeli

wo keree

*W'a pye nadadεenmε fiige ka ni, ga lee bε ya
wu pye w'a fya na Kile jɔmεε yaha wε*

L'histoire du prophète Daniel en langue mamara du Mali

Kile tudunmɔɔ

Danɛli

wo keree

*W'a pye nadadɛɛnmɛ fiige ka ni, ga lee bɛ ya
wu pye w'a fya na Kile jɔmɛɛ yaha wɛ*

L'histoire du prophète Daniel

*Il a été immigrant dans un autre pays, mais
malgré cela, il a été fidèle à Dieu*

Traduit en langue mamara (minyanka) du Mali

Imprimerie ANTBA

Église Chrétienne Évangélique
BP 31 Koutiala, République du Mali

Nos remerciements à Global Recordings Network pour leurs dessins.

Les illustrations sont utilisées avec la permission de Global Recordings Network.

1ère édition en langue mamara 200 exemplaires

© 2013 Église Chrétienne Évangélique du Mali
BP 19 Koutiala
République du Mali

Bani wee wu ɲe Kile ɲii wo we,
wu ɲe Kile kodayii.
Wu saanra t'a da ga gyɛɛgi bada wɛ,
wu sefɛɛrɛ ti na ba gori yaha gbee.
Wee w'a sipya wo kaa ni, wee w'a sipya shuu.
W'a naha sheshɛɛrɛ kakanhaɲaa pyi
fugba we ni ɲiɲɛ ke bɛ na.
Wee w'a Dapɛli sho
cɛnɛyɛ yi kashinyɛ yi na.»

Ayiwa, lee kadugo na a Dapɛli di tayerege nigboho ta saannaa Darusi wo saanra ti caɲa ɲii li ni, ni Perisi sheen Sirusi be wo saanra ti caɲa ɲii li ni.

Kile ya Dapeli shɔ cɛnɛyɛ yi na

(Dapeli kuugoo 6:20-29)

Ba niga k'a mugi wɛ, a saan wu sɔɔ yiri, na gari tɔvuyɔ na cɛnɛyɛ wege ki nɔ na. Ba w'a nɔ cɛnɛyɛ wege ki na wɛ, a wu funbenwo di Dapeli yiri na: «Dapeli, Kile n̄i wo wu wo kapyebye we, ma Kile we, wee wemu mu m'a labye pyi tuun bɛeri ni ge, w'a j̄a ma shɔ cɛnɛyɛ yi na ya?» A Dapeli di diin wà na saan wu nɔ shɔ na: «Saan we, Kile wu ma yaha shikaraga! Nɛ Kile w'a wu melekɛ wu tun a wee di ba cɛnɛyɛ yi nɔyɔ tɔ. Yi ya j̄a yafiin bɛ pye nɛ na wɛ, bani nɛ pye sipyitiime Kile naha t̄aan, nɛ di w'a yafiin bɛ pye mu bɛ na wɛ, saan we.» A saan wu funɔɔ di sii t̄aan, a wu jo na pu Dapeli wolo cɛnɛyɛ wege ki ni. A p'i Dapeli yeege cɛnɛyɛ wege ki ni. Fɛ pa shishiin ya ta wu na wɛ, bani wu bi Kile pye wu tadaɲa.

Ayiwa, piimu p'a Dapeli tɔɔɔ le ge, a saan wu jo na pu pa ni pee bɛeri ni, pu ni pu c̄ɛɛ ni pu nɔhɔpiire, na p'i ba pu wá cɛnɛyɛ yi mu wege ki ni. Sani pu nɔ wege ki nɔhɔdaan ge, a cɛnɛyɛ y'i pu co na pu shɛngi shɛngi, na pu kaciiye ja ja.

Lee kadugo na a saannaa Darusi di kama pa ka na pee tun sipyii pu bɛeri mu, ni shi wu bɛeri, ni shi jomɔ pu bɛeri wo sipyii pu mu koɲɔ ke kabaya ye bɛeri na. A wu pu pye: «N̄aɲɛ ki pye yi mu! N'a da le nɔmɛɛ le jo na waha yi mu, jo sipyii pu bɛeri p'a fyagi Dapeli wo Kile wu na, pu da wu pele na wo mara wu bɛeri ni.

Naha tatiige jomɔ

We sɛmɛ we ya naha tii ná wemu na ge, wee mege ki je na Dapeli.

Izirayeli shen wu bye Dapeli, a Babilɔni shɛɛn di ba pu co kashen buloo, wu ni wu kaafɛɛ, na gari ni pu ni Babilɔni fiige ki ni. A Dapeli ni wu n̄apiineɛ taanri di she gori ya nɔmɛɛ fɛɛɛ ni pu wo Kile wu mu. Saan wu ni wu saanra ti bɛ ni pu ya fya wu naha na, na nahana pu wo Kile wu mu wɛ.

A Kile di fungɔngɔ fɛɛɛ kan Dapeli mu fo wu na n̄munuyɔ kóri yu.

Pe jomɔ pe ya foro Kariɲɛɛge N̄ɔmɛɛ Nilɛɛ li wo sɛmɛ pɔɔ li ni. Ma bu lee kalaa, ma na kii keree kii naha cɛ xuuni.

Jomɔ pu tataya

Dapɛli ni wu naarijii pee Babilɔni ni	1
Nabukodonozɔɔri wo ɲmunɔɔ ke	3
Kile ya ɲmunɔɔ ke ni ni kóri she Dapɛli na	4
Nabukodonozɔɔri wo sanni jaa wu kalenɛ le	8
Dapɛli wo napiineɛ pu ya ta sɔɔ na pɛɛɲɛ taha sanni jaa wu na we	9
P'a napiineɛ taanri wu wá nagbɔɔ ki ni	11
Kile ya napiineɛ taanri wu ɲunɔ wolo	11
Kasɔɔɔ ki wo kama pe	13
Dapɛli wo pɛɛn p'a wu peri	16
P'a Dapɛli wá cɛnɛyɛ weɛɛ ki ni	18
Kile ya Dapɛli shɔ cɛnɛyɛ yi na	19

A p'i gari saan wu mu, na she wu funɲɔ to ni saliya wu kaa ni. A p'i jo: «Ta muyɛ pyaa bɛ k'a we saliya we shan wɛ, na cabyaa kelee taanri (30) funɲɔ ni, sipyaa sipya w'a pɛɛɲɛ taha kile kelee sipya watii na mu saan wu kadugo na ge, na pu wufɔɔ wá cɛnɛyɛ wege ki ni wɛ?» A saan wu pu ɲɔ shɔ na: «Yee ɲɛ can na saha ni Medi sheɛn ni Perisi sheɛn wo saliya wu ni, wee wemu ya ɲɛri bada wɛ ge.»

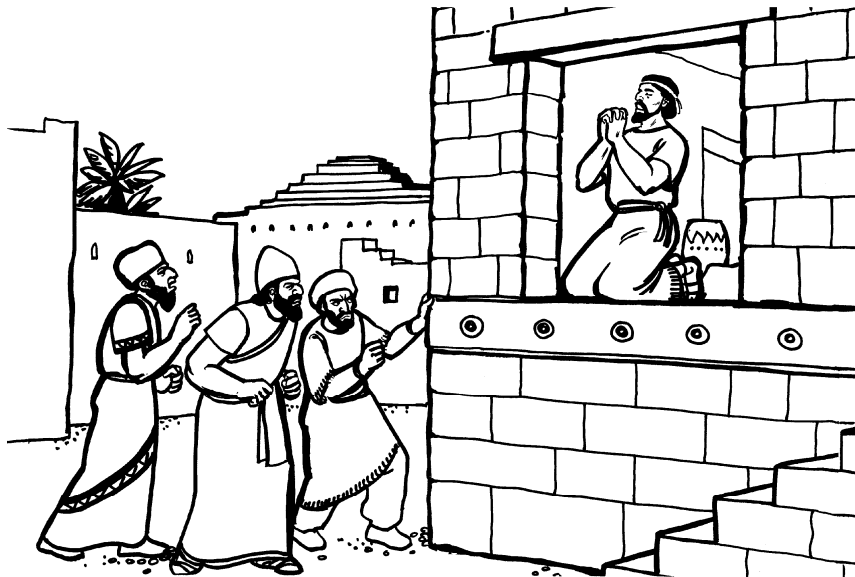
A p'i saan wu pye: «Zhude koomɔ pu shɛn wa ɲɛ wà, Dapɛli, wu ya pɛɛɲɛ taha mu ni ma saliya wu na wɛ. Caɲa caɲa wu ma wu Kile wu ɲɛri tɔɲii taanri caɲa ɲii funɲɔ ni.» Ba saan w'a yee logo wɛ, a lee di sii waha wu na fo xuuni. A wu li kɔn wuyɛ funɲɔ ni na wu Dapɛli ɲunɔ wolo. Wu na wu ɲunɔ wolo wologana lemu na ge, a wu ganha na lee shaa fo na she caɲa ki pye k'a to.

Ga a pee sipyii p'i guri she saan wu mu, na she wu pye: «Saan we, na saha ni Medi sheɛn ni Perisi sheɛn wo saliya wu ni, saan wu bu wu keɲɛ fɛ taha na xɔ saliya wemu bɛɛri na, wee da já ɲɛri nige wɛ. Go m'a lee cɛ kunni?» Wee tuun wu ni a saan wu jo na pu pa ni Dapɛli ni, p'i she wu wá cɛnɛyɛ wege ki ni. A saan wu Dapɛli pye: «Kile wemu mu m'a labye pyi tuun bɛɛri ni ni ma fanha ki bɛɛri ni ge, wee wu ma shɔ». A p'i ba ni faakagerɛɲɛ ka ni, na ba kee taga wege ki ɲɔ tɔ. A saan we ni wu fanhafɛɛ pu bɛɛri di pu keye fɛ taha ki na ni pu kabeɲɛɛ ni, kɔnhɔ ɲɛri wa shishiin ganha da jé le kaa le ni Dapɛli shizhaa na wɛ. Lee kadugo na a saan wu gari wu saannaa puga ki ni. A wu piige ki bɛɛri pye wu ya li wɛ, wu ya sɔɔ wu shɔ wa bɛ ya jé wu feni wɛ, wu di ya já ɲmunɔ bɛ wɛ.

P'a Dapeli wá cenreye wege ki ni

(Dapeli kuugoo 6:11-19)

Dapeli ya yi logo tun wemu ni na wee saliya we w'a tenje ge, a wu gari wu kaban, na she dugi jé wu puga, zangaso wu fugba wu ni. Wu puga ki fenetirilee piimu naha ki bi tagi Zheruzalemu yíri ge, a wu pee mugí, na Kile jèeri ba w'a tee na li pyi we. Caņa caņa Dapeli bi ma nuguro sin tɔɔpii taanri wee xuu wu ni, na wu Kile wu jèeri, na wu pèle. Wee tuun wu ni a pee sipyii p'i togaaya lɔ kari, na she Dapeli ta wu na wu Kile wu jèeri na wu pèle.

Dapeli ni wu naarinii pee

Babilɔni ni

(Dapeli kuuro 1:1-21)

Ayiwa Zhude fiige ki saan Yoyakimu wo saanra ti yee taanri wuu le, Babilɔni fiige ki saan Nabukodonozɔri ya pa, na ba Zheruzalemu maha, Zhude fiige ki kugbɔɔ le. A Kafɔɔ di se kan Babilɔni sheen pu mu saannaa Yoyakimu na, na Kile-pɛɛɛ pugbɔɔ ki yaŋmuyɔ ya be ɔɔ yaha pu mu. A p'i gari ni sipyiiire ti ni Shinari fiige ki ni, na yaŋmuyɔ yi yaha pu wo yasunyɔ puga ki ni, naafuu wu tayahaŋa ki ni.

Lee kadugo na a Babilɔni saan wu tuduro kan Asipenazi mu, wu wo keree ki bæri ɔɔɔɔ we, na pu she ni Izirayeli levɛɛ pii ni, na foro saan wu wo gbawege ki ni, kelee kɔncɛɛɛ kii na. P'i bye levɛɛ, piimu cére ya ɔɔ, mane wa shishiin di je pu na-e ge. P'i bye fungɔnyɔ fɛɛ ni kalaa fɛɛ, piimu ya keree naha cɛ ge. Pee di ba yaha saan wu wo puga ki ni kapyɛɛɛ ki kaa na. P'i pu taanni Babilɔni sheen jomɔ pu ni, pu da pu kani, pu da pu kalaa. A saan wu jo na wee ya yaligee kiimu li caņa bæri, na duven wemu gbuu ge, na p'a yee shi kaan pu be mu. P'i pu taanni yee taanri funɔɔ ni, lee kadugo na p'i jé saan wu wo kapyɛɛɛ ki ni. Levɛɛ piimu p'a shɔɔnri ge, Zhude fiige ki sipyii shishɛɛɛ wu bye pu ni: Dapeli, Ananiya, Mishayeli ni Azariya. A saan wu puga ki keree ki ɔɔɔɔ wu mɛye yatii le pu bæri na. A wu Dapeli mɛge le na

Balitazaari, na Ananiya mege le na Sadaraki, na Mishayeli mege le na Mesaki, na Azariya mege le na Abedi-Nego.

A Dapeli di li yaha wuye funjo ni na wee wa da wuye nɔɔɔɔ ni saan wu wo yaligee kee ni wu yagbaya yi ni we. A wu saan wu puga ki keree ki jurofo wu jeri na wu ganha da wee karamu fo wu wuye nɔɔɔɔ ni yee yaliye yi ni we. A Kile di Dapeli kaa taan keree ki jurofo wu mu, a wu soɔ kee jerege ki na. Ga a wu Dapeli pye: «Ne fyagi na kafɔ saan wu na, wee wemu w'a yee wo yaligee kee ni yee wo yagbaya yi she ne na ge, wu ba ba yee ta yee ya shɔɔɔ toro yi kaafee pusamaa taan, wu na ba jo na ne wo kabee li wa lere, lee ma na juro le be!» Ayiwa, Asipenazi bi Dapeli ni Anania ni Mishayeli ni Azariya ye keree le na wemu keje ni ge, a Dapeli di wee pye: «N'a ma jeri, wu taanna wii cabyaa ke funjo ni, ma da naxhoo yapyiire ni loho ye kaan wu mu!» Kee bu doro, piimu p'a saan wu wo yaligee ki li ge, m'a wu taanna ni pee levee pu ni. Ma bu lemu ta lee funjo ni, m'a wu co yaa ni lee ni.

A wee na wu soɔ lee na, na pu taanna wii, cabyaa ke funjo ni. Cabyaa ke w'a toro ge, a Dapeli ni wu jaaripii pu ceepuuro ti jaha di sii jo, a p'i noko pele be sanha na toro piipu levee pu taan, piimu pu bi saan wu wo yaligee ki li ge. Ma lo kee cana ki na, yaligee ki kanvoo wu ya saan wu wo yaligee kee ni wu yagbaya yi kan nige pu mu we, na ganha na naxhoo wo yapyiire ti kaan pu mu. A Kile di laje ni fungongo feere kan pii levee shishere we mu, na guri na pu xakilee taan kalaa wu be na. Lee beeri kadudo na a Dapeli di bye pu niye ni sipya wemu w'a nmunuyo ni kashenge kori ce ge.

pele. A saan wu ganha na giin wu ba wu teje saanra ti beeri juro ni.

Ayiwa, a jurofegboɔ pusamaa ni piipu jurofee p'i ganha na kaa la shaa pu na ja lemu taga wu togo le saanra ti keree na ge. Ga pu ya li ta we, bani Dapeli bye sipya wemu w'a tii ge, tanahaɔa ka shishiin bye wu na kaa la shishiin ni we.

A pee sipyii p'i puye pye na: «Wee da ga kaa la shishiin ta Dapeli feni di wu togo le we, fo wee bu li sha wu wo Kile wu wo saliya wu ni.» A pee jurofegboɔ pee ni jurofee p'i togaaya lo she saan wu mu na she wu pye: «Saannaa Darusi, Kile wu ma yaha shikaraga! Ma saanra ti fanhafee pu beeri ya puye pinne, kanahashonrimoo pee ni jurofee pee ni yere kanvee pee ni gbafeneere pu beeri ya puye pinne na be yi na na saan wu saliya wa teje, wu yi jo waha sipyii pu beeri mu na cabyaa kelee taanri (30) funjo ni, sipyaa sipya w'a kile watii jeri kelee sipya watii wemu je mu saannaa Darusi we ge, weefoo ya yaa na wu co na wu wa cenreye wege ki ni. Nime saan we, na saha ni Medi ni Perisi sheen wo saliya wu ni, wee wemu wu je wu ya jeri we ge, mu ya yaa na we sariya we ka, na ma keje fe taha wu na konho wa shishiin ganha bu ja wu jeri we. A saannaa Darusi di wu keje fe taha wee saliya wu na.

Lee wuu na Kile ya kii kabehɛ kii yaha k'a pa pe kama pe ka. Kama pemu p'a ka kasɔɔɔ ki na ge pee pu wa me na: MENE, MENE, TEKELI ni PARISIN. Pee jomɔ pe kɔri we: MENE, lee kɔri jɛ «na tɔɔ». Kile ya mu saanra ti caya tɔɔ, na ti nɔ ti tɛhɛ na. TEKELI, lee kɔri jɛ «na peze». Mu ya peze, fanha di ya ta mu ni wɛ. PARISIN, lee kɔri jɛ «na taa». Ma saanra t'a taa, na ti kan Mɛdi ni Pɛrisi shɛɛn pu mu.»

Lee taapile li ni a Belishazaari di jo na pu saannaa fadɛɛ le Dapɛli na, ni sannɪ jɔhɔɔ, na p'i wu pye Babilɔni wo saanra ti jɔhɔɔɔ taanri wo we. Kee piinujɔ ki ni a p'i Belishazaari gbo, Kalide shɛɛn wo saan we.

A Mɛdi shɛɛn Darusi di diin saanra ti na, wu shi wu bye yee kelee gbaara ni yee shuun (62).

Dapɛli wo pɛɛn p'a wu pɛri

(Dapɛli kuugoo 6:2-10)

A Darusi di jɔhɔɔɔ xhuu nigin ni kelee shuu (120) tɛɛ wu wo jidaan funjɔ ni, a pee di daa daa, na pye wu saanra ti jɔhɔɔɔ tɛɛ yi bɛɛri ni. A wu jɔhɔɔɔ taanri wa tɛɛ pee jɔhɔɔɔ pu bɛɛri jɔhɔɔ ni, kɔnhɔ pu bɛɛri di da ma p'a pu wo kɛɛ ki jaha yu pee jɔhɔɔɔ pu mu, lee di bye kapujɔ wa shishiin ganha j'a kaa kyɛɛgi saan wu mu wɛ. Dapɛli be wu bye pee jɔhɔɔɔ taanri wu ni. Ga Dapɛli bye piipu jɔhɔɔɔ pee ni jɔhɔɔɔ pu samaa bɛɛri jaha na bani wu fungɔɔɔ fɛɛɛ te ni wu lajɛ wu bi

Tuun wemu w'a bi she pu daanni wu na ge, a wee di ba fa. A saan wu kɛɛ ki bɛɛri jɔhɔɔɔ Asipenazi di she ni kalaapiire ti bɛɛri ni Nabukodonozɔɔri mu. A pu ni saan wu binne tiin, na jo. Ga sipya wa shishiin ya ta pu bɛɛri ni wemu w'a Dapɛli ni Ananiya ni Mishayeli ni Azariya xɔ wɛ. Wee tuun wu ni a pee di jɛ saan wu puga ki labye wu ni. Fungɔɔɔ fɛɛɛ ni lajɛ kɛɛ kiimu bɛɛri na saan w'a pu yege ge, a p'i da Babilɔni wo cɛɛ fɛɛ pee ni celɔbyii pu jaha na fo tɔɔɔ ke kee kɛɛ ki bɛɛri ni. A Dapɛli di gori w'a kapɛɛɛ ki ni fo na she nɔ saannaa Sirusi wo saanra ti yeeshiine li na.

Nabukodonozōri wo ηmunogō ke

(*Danēli kuugoo 2:1-6, 10-13*)

Wu saanra ti yee shuun wuu li na, Nabukodonozōri ya ηmunogō ka ηmunō. A l'i wu funḡo pen fo wu ya já ηmunō nige wē. A saan wu tuduro tun na pu fiige ki ceme fēe ni jinaa kapyebyii ni celobyii ni wōrōō cēvēe pu bēeri yiri, kōnhō p'i ba wu wo ηmunogō ki ni ki kōri wu bē jaha jo wee mu. A pu bēeri di ba na pa saan wu yire li logo. A saan wu pu pye: «ηmunogō ka nē ηmunō a kee di nē funḡo pen fo xuuni. Na funḡo di wa di kee ηmunogō ke kōri cē.»

A wōrōō cēvēe p'i saan wu pye Arame shēen jomō pu ni na: Uun wū saan we, Kile wu ma yaha shikaraga! Wēe piimu pu wa ma kapyebyii pu ge, ma ηmunogō ki jaha jo wū mu, wū na ba ki kōri she ma na. A saan wu ceme fēe pu ḡo shō na: «Yee bye yee di ya nē ηmunogō ki ni ki kōri jo nē mu wē, lemu na nē yere ge, lee li wa mē na yee bēeri cere cere, na yi piyeyē yi bē ja na pye katapiye. Ga yee bu ηmunogō ki paari, na ki kōri wu bē jo, nē na ba yaḡmuyō nizaaya niḡehēyē kan yi mu, na pēḡḡe nigbōhō bē taha yi na. Ayiwa, yi na ηmunogō ke ni ki kōri jo na mu.»

A wōrōō cēvēe p'i saan wu ḡo shō na: «Saan we, kaa lemu mu w'a zhaa ge, sipya wa shishiin wa ḡiḡe ke na wemu na já lee jo mu mu wē. Wu ni wu fanha ke ni wu sefēere ti bēeri ni, saan wa shishiin bē di sanha lee kaa le tuugo sha wu ceme fēe ni wu jinaa kapyebyii ni wu wōrōō cēvēe mu wē. Uun wū saan we, lemu mu w'a zhaa ge, l'a waha toro. Sipya wa shishiin da já ke paari mu mu, wu ki kōri wu bē

Ga lee bē na, n'a da ba kama pu kalaa, na pu kōri bē jo saan wu mu. Saan we, Kile-gbōtabaaga bi saanra, ni pēḡḡe, ni nōōō ni sefēere kan mu to Nabukodonozōri mu. Kee megbōhō ki wuu na, sipyii pu bēeri, ni shi wu bēeri, ni shi jomō pu bēeri wo jovee bi fyagi wu jaha na fo na jēle. Wu bu jo wu sipya wemu gbo, w'a wee gbo, wu bu jo wu sipya wemu yaha ḡii na, w'a wee yaha. Wu bu jo wu pēḡḡe taha sipya wemu na, w'a lee pye, wu bu jo wu sipya wemu cēḡḡe, w'a weefōō cēḡḡe. Ga ba w'a pa wuyē durogo, na wuyē pele wē, a wu ḡōri laha saanra koro li na, a wu nōōō wu bē di shō wu na. A wu ḡōri yeege sipyii pu niḡe ni, na yatōōō luu le wu ni. A wu she binne ni sige kafaya ni, na ganha na ḡà li ba niyē ḡe wē. A mēḡe di ganha na wu ceepuuro ti kpōōn, fo caḡa kemu wuyē pyaa ya pa yere li na na Kile-gbōtabaaga wo saanra te ti ḡe sipyii pu wuuro ti ḡuḡo ni ge, na sipya wemu bu daan Kile-gbōtabaaga mu, na weefōō mu w'a saanra ti kaan.

Ayiwa, mu Belishazaari, mu wemu w'a pye wu ja ge, mu ya kii keree kii bēeri cē. Ga lee bē na mu ya ta sōō na maye tirige wē. A mu di maye durogo, na maye taanna ni Fugba wu Kafōō ni. A yee di Kile-pēḡḡe pugbōhō ki funḡo cēḡbuugoo ki lō na pa duven gbūu mu ni ma fanhafēe pee, ni ma cēe, ni ma taanfēzhaa. Yee ya duven wu gba ni yi ni na guri sanha na yi yapereē ki sō, warifyen yapereē, ni sanni wogoo, ni daḡaa tōōō wogoo, ni tōōō wogoo, ni tiye wogoo, ni kagereye wogoo. Na ta kee yapereē kii di ya ḡaa wē, ki ya nuri wē, k'i ya kaa cē wē. Kile wemu keḡe ni mu wo munaa le ni ma ḡiifēere ti ḡe ge, mu ya ta sōō na wee pele wē.

A saan wu nu wu saan we ni wu sipyigbo pu wo mujongo ki logo, na ba je kalene li puga ki ni, na jo: «Ee saan we, Kile wu ma yaha shikaraga! Ma funjo ganha bu ben we, ma naha ki be ganha bu jeri we! Na wa wa ma fiige ki ni fefere kilele pu wo munaa li wa wu ni. Ma to wu wo cana jii li ni, xakili fere, ni kanahacene ni fungongo fere bye wu ni ba kilele pu je we. A ma to saannaa Nabukodonozi di wu pye ceme fee, ni wogo cene, ni siganfee, ni jinaa kapyebyii pu beeri wo jongo. Wee na wu mege ki bye na Dapeli a pi wu mege le na Balitzaari. Laje ni fungongo fere wo kakanhana munaa li bye wu mu, na nmungo naha yu, na kanmohongo shee, na yegeye niwaya joshoko kaan. Ayiwa, yi wee Dapeli wu yiri, wu na ba kama pu kalaa, na pu kori be jo ma mu.»

Ayiwa, a pi she Dapeli yiri na pa saan wu mu. A saan wu Dapeli pye: «Ne to wa bi sipyii piimu co na yiri Zhuda koomo pu ni ge, wa mege ki bye pu ni na Dapeli, ta mu wu je wii? Ne logo na kilele pu wo munaa li wa mu mu, na mu xakili wa taan, na laje ni fungongo fere kakanhana wuuro ti je mu mu. Pa na mu ni fungongo fee pee, ni ceme fee pu ni, kongo pi ba pe kama pe kalaa, pi pu kori jo na mu, ga pu ya ja we. Ne da logo na mu ya ja kanmohongo naha jo, na keree niwagaa be naha yu. Ma bu ja pe kama pe kalaa, na pu kori be jo na mu, saannaa fadeje ki da le ma na, na guri na sanni joko be le ma katige ni, na ma pye saanra ti beeri wo jongo fegbo taanri wo.»

A Dapeli di saan wu jo sho na: «Saan we, ma wo pereje yanmuyo yi yaha maye mu, kelee ma yi kan piitilee mu.

paari we, fo kilele piimu je ke jije ke na-e ge, fo pee ye.» A lee di saan wu luu yirige fo xuuni. A wu tuduro yaha she na pu Babiloni fiige ki fungongo fee pu beeri gbo. Ayiwa, ba fungongo fee pu wo gbuuro ti wo tuduro ta caaga fiige ki beeri ni we, a pi gari Dapeli ni wu kaafee pu be feni di zhe gbo.

Kile ya nmungo ke ni ki kori she Dapeli na

(Dapeli kuugoo 2:14-19, 24-49)

Ayiwa, a saan wu gedii jongo Ariyoki di gbegele wu she Babiloni fungongo fee pu gbo. A Dapeli di jo ni wu ni ni fungongo fere ni. A Dapeli di Ariyoki pye: «Naha da pye a saan wu le kaa le waha me we?» A Ariyoki di yi beeri naha jo Dapeli mu. Lee kadugo na a Dapeli di she saan wu mu, na wu jeri na wu cabyaa kii kan wee mu, na wee na ba kee nmungo ki naha jo wu mu. A Dapeli di gari puga, na she kee keree ki naha jo wu kaafee pu mu: Ananiya ni Mishayeli ni Azariya ni. A wu pu pye na pu Fugba Kile wu jeri wu jongo paari pu na, wu le kanmohongo le she pu na, kongo pu ganha bu pee gbo we, wu ni wu kaafee pee, na fara Babiloni fungongo fee pusamaa beeri na. A lee kanmohongo pi zhe Dapeli na piige ni kashe la ni. A Dapeli di Fugba Kile wu so.

Ayiwa, a Dapeli di she Ariyoki mu, saan wu bi wemu tun na wu Babiloni fiige ki fungongo fee pu beeri gbo ge, na she wu pye: «Ma ganha bu yafiin be pye Babiloni fungongo fo wa shishiin be na we. Na naha co she saan wu mu, ne

na zhe wu ηmunɔɔ ki ni ki kóri be jo wu mu.» A Ariyoki di fyaala she ni Dajeli ni saan wu mu na she wu pye: «Wèe ya sipyii piimu co Zhude fiige ki ni ge, ne sipya wa ta pee ni wemu na já ma ηmunɔɔ ki naha jo ma mu ge.»

Ayiwa, Dajeli wemu mege ki bye be sanha na Balitzaari ge, a saan wu wu pye: «ηmunɔɔ kemu ne ηmunɔ ge, ta mu na já ki ni ki kóri wu paari ne mu can na ya?» A Dajeli di saan wu ɔɔ shɔ na: «Kaɲmɔhɔɔ lemu saan w'a zhaa ge, fungɔɔɔ fɔɔ wa shishiin, kelee celɔbye wa, kelee ceme fɔɔ wa, kelee wɔɔɔ cɛvɔɔ wa shishiin da já lee kaɲmɔhɔɔ li naha jo saan wu mu we. Ga Kile nigin ye wa wà fugba wu ni, wee wemu w'a kaɲmɔhɔɔ shee ge. Kaa lemu li da ba bye cabaya na ge, lee w'a pa zhe mu Nabukodonoɔɔri na.

Ayiwa, ηmunɔɔ kemu m'a ηmunɔ, na kashɛ lemu ja ge, lee li wa me: Na mu yaha mu ya sinne, mu bi ma funɔɔ kɔɔɔ ni nibaɲa keree ni. Ayiwa, wemu w'a kaɲmɔhɔɔ shee ge, keree kiimu na ba bye cabaya na ge, kee w'a she mu na. Ne wi ge, li wa nago kanna ne wo fungɔɔɔ fɛere ti t'a pele na toro sipyii pusamaa beeri wuuro ti taan, na lee wuu na le kaɲmɔhɔɔ le ya she ne na we. Ga kɔhɔ li kóri di jo saan wu mu, lemu l'a wu funɔɔ cɔnri ge, wu lee ce.

Ayiwa saan we, kashɛ lemu mu ya ja ge, lee li wa me: «Jaa wa mu ya ja wemu ɲe ba sipya ɲe-ε ge. Wee jaa wu bi tɔnɔ na beɛ, na ɲi xuuni. Wee jaa wu niyerege ki bye mu pahagbaa na, wu ɲɛɲaa li bi mu fyagi. Wee jaa wu ɲuɔɔ bye sanni nidiime, wu dodonɔ ni wu keye y'i ɲe warifyen, wu yacere ni wu shegee k'i ɲe daɲaa. Wu kasaangaa k'i ɲe tɔɔɔ, wu ɲidaha k'i ɲe tɔɔɔ ni cogo

(1.000). A wu duvengbaa ɔɔ co pu naha taan. Na wu yaha wu na duven wu gbuu, wu to Nabukodonoɔɔri bi sanni ni warifyen cɛegbuugoo kiimu lo Kile-peɛɛɛ pugbɔhɔ ki ni Zheruzalemu ni ge, a wu tuduro tun na pu kee lo pa, kɔhɔ wu ni wu cèe ni wu taanfezhaa ni wu sipyigbɔɔ pu ba duven wu gbuu ni kee ni. Ayiwa a p'i ba ni kee sanni cɛegbuugoo ki ni, kiimu p'a lo Kile-peɛɛɛ pugbɔhɔ ki ni Zheruzalemu ni ge. A saan wu ni wu sipyigbɔɔ pee ni wu taanfezhaa ni wu cèe p'i duven wu gba ni kee ni. P'a pa gba na tin tuun wemu ni ge, na ɔɔ co na pu yaperɛe pele kee kiimu k'a yàa ni sanni, ni warifyen, ni daɲaa tɔɔɔ, ni tɔɔɔ, ni tiye ni faaya ni ge.

Lee taapile li ni a p'i sipya keɛɛ ja k'a foro yere. A kee keɛɛ ki wo kabɛɛ k'i ganha na kama pa kani saanra puga ki kasɔɔɔ ki na sokinna wu shizhaa. A saan wu kee keɛɛ ki ja ki kabɛɛ ki na kama pu kani. A saan wu naha k'i ɲeri, a wu xakili wu wuregi fo na wu funɔɔ ɲen, a wu cèe t'i shɔ wu na fo wu nugunyo yi na jeɛ, na ma na guuni yiyɛ na. A saan wu seɛ, na tuduro tun na pu ceme fɛɛ, ni wɔɔɔ cɛvɛɛ ni sigaanfɛɛ pu beeri yiri. A saan wu Babilɔni fungɔɔɔ fɛɛ pu pye: «Sipyaa sipya w'a já pe kama pe kalaa, na pu kóri be jo ne mu ge, saannaa fadeɛ k'a da le wufɔɔ na, na sanni ɲɔhɔɔ le wu katige ni, wufɔɔ na bye Babilɔni fiige ki saanra ti ɲuɔɔɔɔ taanri wo.» A saan wu wo fungɔɔɔ fɛɛ pu beeri di ba, ga wa shishiin ya já kama pu kalaa, kelee na pu kóri jo saan wu mu we. Wee tuun wu ni a saan wu xakili wusama di wuregi. A wu naha k'i ɲeri sanha, a wu sipyigbɔɔ pu yatɛɛ di xhu.

Lee kadugo na a Nabukodonozwori di fulo nagbɔhɔ ki na, na jo: «Shadaraki ni Meshaki ni Abedi-Nego, Kile-gbɔtabaaga wo kapyebyii pee, yi foro pa naha!» A Shadaraki ni Meshaki ni Abedi-Nego di foro nagbɔhɔ ki ni.

A fanhafɛɛ pee, ni kumadaa pee, ni gbafɛnɛɛɛɛ pee ni yɛɛ kanvɛɛ pu bɛɛri di ba binɛ. A p'i li ja na na ki ya yaaga bɛ pye pu ceepuuro ti na wɛ, pu juuzhiire ti bɛ ya sogi wɛ, yafiin di ya pu fadeye yi bɛ ta wɛ, na bɛ nugo di ya pye pu na wɛ. Wee tuun wu ni a Nabukodonozwori di jo: «Baraga ki taha Shadaraki ni Meshaki ni Abedi-Nego wo Kile wu na. Wee ya wu meleke wu tun na pa wu kapyebyii pu shɔ, bani pee ya dɔ pu Kile wu na, na zhe pu da saan wu juɔmɛɛ co wɛ, na pu ceepuuro ti kan xu mu, pɛɛɛɛ yaaga katii wo bɛɛɛ naha na kemu jɛ pu wo Kile wu wɛ. Lee wuu na juɔmɛɛ le n'a da jo ge, lee li wa mɛ: «Sipyaa sipya, m'a pye shi bɛɛri, kelee m'a yiri fiige bɛɛri ni kelee m'a ta ma na jomɔ tuugo bɛɛri yu, ma ga joguumɔ jo wá Shadaraki, ni Meshaki ni Abedi-Nego wo Kile wu na, ma na jere jere, na ma puga ki ja na wo kiyɛ juɔɔɔ ni ba kaafugo jɛ wɛ, bani pɛɛɛɛ yaaga ka shishiin jɛ wà kemu na já sipya shɔ ba wee Kile wu jɛ wɛ! Lee kadugo na a saan wu tayereye kan Shadaraki ni Meshaki ni Abedi-Nego mu Babilɔni mara wu ni yemu y'a ye nizhiye yi na ge.

Kasɔɔɔɔ ki wo kama pe

(Danɛli kuugoo 5:1—6:1)

Carja ka saannaa Belishazaari ya pa ligbɔhɔ ka gbegele wu wo sipyigbɔɔ pu mu. Pee bi bye sipyii kabɔfɔɔɔ nigin

tasuri. Na mu yaha mu na wee jaa wu wii, a faakagerɛɛ ka di gɛgi laha kiyɛ mu faabobɔɔɔ ka na sipya keɛɛ baa, na ba wee jaa wu kpɔɔɔ nidahaa kii na, kee kiimu ki bye tɔɔɔ ni cogo tasuri wu ge, na kee tɔɔɔɔɔ. Lee taapile li ni a tɔɔɔ te, ni cogo ke, ni dapaa we, ni warifyɛn we ni sanni wu bɛɛri di dɔɔɔɔɔ, na bye ba shinma kugun jɛ wɛ, kafɛɛɛɛ ya wemu lɔ na gaanji shinma wu fɔduun ni ge. A kafɛɛɛɛ di gari ni yi bɛɛri ni ali yi fɛ bɛ ya ja nige wɛ. Kagerɛɛɛ kemu k'a pa jaa wu kpɔɔɔ ge, a kee di jɛri pye faabobɔɔɔɔɔ, na koɔɔ ki bɛɛri tɔ.

Ayiwa, ɛmunɔɔɔ kemu m'a ɛmunɔ ge, kee ki wa ke. Ki kóri wu wi ge, nime w'à da ba wee jo saan wu mu. Uun wù saan we! Mu jɛ saannaa wo saan. Fugba Kile w'a saanra, ni sefɛɛɛ, ni fanha ni tɔɔɔ kan mu mu. Kile ya mu teɛɛ sipyii pu bɛɛri ni sige xaara ti bɛɛri ni shazhɛɛɛ ti bɛɛri juɔɔɔ ni. Xuu xuu ni ke ka bɛɛri jɛ ge, mu wo fanha ki jɛ yi bɛɛri na. Mu wu jɛ sanni juɔɔɔ ke.

Mu kadugo na, saanra tabetii na ba yiri, ga tee wo fanha k'a da ba mu wogo ki xɔ wɛ, lee kadugo na saanra taanri wuuro ti na foro yere. Tee ti wa dapaa tɔɔɔ te. Tee saanra ti na ba koɔɔ ki bɛɛri mara. Lee bɛɛri kadugo na saanra shishɛɛɛ wuuro na ba yiri, tee saanra ti wo fanha ki na ba waha ba tɔɔɔ jɛ wɛ. Ba tɔɔɔ ma yaaga bɛɛri tɔɔɔɔɔ, na ki mɔɔɔ wɛ, mu na tee saanra t'a da ba saanra tisara bɛɛri tɔɔɔɔɔ, na ti mɔɔɔɔ. Wu nidahaa kee ni wu nibɛhɛɛ kiimu m'a ja kee di jɛ tɔɔɔ ni cogo tasuri ge, lee ya li shɛɛ na tee saanra ti na ba daa. Ti taaga ka na ba waha ba tɔɔɔ jɛ wɛ, ma na jo ba ma tɔɔɔ ti ja pagana lemu t'a suri cogo ki ni wɛ. Ga ba m'a nibɛhɛɛ ki ja ki taaga ka na

ƚɛ ƚɔɔɔ, ka di ƚɛ cogo wɛ, mu tee saanra ti taaga ka da ba bye ni fanha ni, taaga ka fanha na xhɔ. Ma na ƚɔɔɔ ti ƚa t'a suri cogo ki ni, lee ya li sheɛ na pii saannaa pii na ba taanra leɲɛɛ ni puyɛ ni gbajiire ni celeɲɛɛ koo ni, kɔnhɔ p'i binne p'i bye nigin, ga pu da já puyɛ co di mɔ wɛ, ba ƚɔɔɔ ƚɛ mɛ ti ni cogo ya já yiye co na mɔ-ɛ wɛ.

Pee saannaa pu wo tuun wu ni, Fugba Kile wu na ba saanra tabɛtii yirige, temu da ga gyɛɛgi bada wɛ. Tee saanra ti da ga ba le shi watii bɛ keɲɛ ni wɛ. Tee saanra ti na ba te saanra te bɛɛri kyɛɛgi na ti xɔ fɛɛfɛɛ, ga tiye pyaa na ba gori yaha gbee. Tee saanra ti ƚɛ faakagerɛɲɛ ke, kee kemu mu ya ƚa k'a kegi wolo kiye ni faaboboɲɔ ki ni sipya keɲɛ baa, na ba ƚɔɔɔ te ni cogo ke ni dapaa we ni warifyen we ni sannu wu bɛɛri ƚɔnhɔɲɔ ge. Lemu li da bye cabaya na ge, lee Kile-gbɔɔabaaga ya she saan wu na. ƚɲmunɔɲɔ k'a kaa lemu she ge, lee wa da yiri wɛ, nakaara di wa ƚɲmunɔɲɔ ki kóri wu bɛ ni wɛ.

Ayiwa a saannaa Nabukodonoƚɔɔri di nuguro sin Dapeli fɛɛ ni, na ƚaha ke buri ƚiɲɛ na, na wu peɛɛ. A wu na tuduro kan na pu ma yaɲmuyɔ ni nudanga yaɲmuyɔ loolo wu na. Lee kadugo na a saan wu Dapeli pye: «See na, mu wo Kile wu wu ƚɛ kileɛɛ pu wo Kile wɛ, na ƚɛ saannaa pu bɛ wo Kafɔɔ, na ƚɛ kaɲmɔhɔɲɔɲɔ ki bɛ wo shevɔɔ, bani mu ya já le kaɲmɔhɔɲɔ le she nɛ na.»

A saan wu Dapeli wo fanha ki ƚuɲɔ yirige, na pɛɛɲɛ yaɲmuyɔ ni pɛhɛye kan wu mu. A wu Dapeli pye Babilɔni mara wu bɛɛri wo gbafɛɛɛri, na wu pye fungɔɲɔ fɛɛ pu bɛɛri wo ƚuɲɔfɔɔ. A Dapeli di saan wu ƚɛɛri na wu

P'a najiineɛ taanri wu wá nagbɔhɔ ki ni

(Dapeli kuugoo 3:19-23)

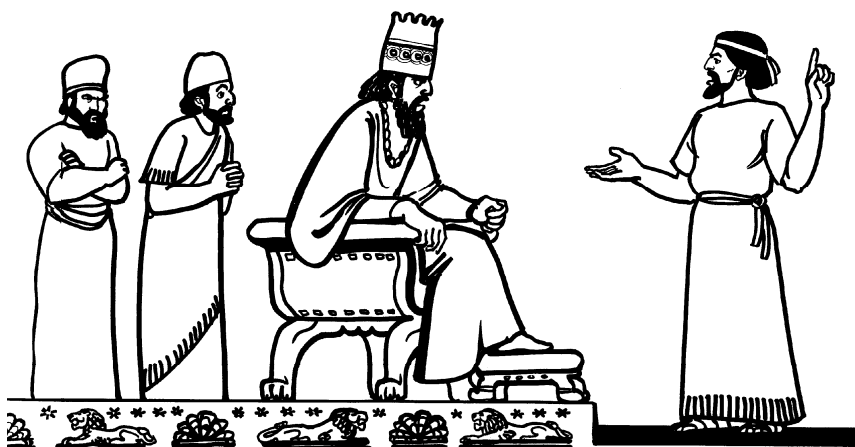
A Nabukodonoƚɔɔri luu lisana di danha fo wu ƚaha k'a ƚɛɛri Shadaraki, ni Meshaki, ni Abɛdi-Nego keree na. A wu jo na pu kanra li na ki ƚaɲɲa sanha, p'i ki kafugo ki peɛ nizhiige ki na fo ƚɔɲii gbarashuun. A wu wu wo sɔɔsɔii baraga wuu pii pye na pu Shadaraki, ni Meshaki, ni Abɛdi-Nego pɔ, p'i pu wá kanra na ki ni. A p'i pee sipyii pu pɔ ni pu kulushiilee, ni pu fadeye, ni pu ƚudɔɲɔɲɔ ni pu fadegbɔyɔ yi bɛɛri ni, na pu wá kanra na ki ni. Saan w'a tuduro ti jo ni kafugo ni, a p'i kanra li na ki peɛ fo na doro, lee funɲɔ ni, sɔɔsɔii piimu p'a Shadaraki, ni Meshaki ni Abɛdi-Nego wá na ki ni ge, a na ki kafugo k'i pee bɛɛri gbo. Pee namaa taanri wu wi ge, Shadaraki ni Meshaki, ni Abɛdi-Nego, a pee nibɔyɔ di do kanra na ki ni.

Kile ya najiineɛ taanri wu ƚuɲɔ wolo

(Dapeli kuugoo 3:24-30)

A saannaa Nabukodonoƚɔɔri jaa di yiri, a wu gburogi yiri, na wu kaɲahashɔɲrimɔɲɔ pu yege na: «Ta sipyii taanri bɛ wɛɛ ya pɔ wá na ki ni wɛ? A p'i wu ƚɔ shɔ na: «ɛɛ, lee ya ɛɛ fiinɲɛ saan we!» A saan wu jo sanha na: «Nɛ d'a tɛɛ na namaa shisheere ƚaa pɔɔɔ baa do! Pee wa na ƚaari na ki ni, k'i ya yaaga bɛ pyi pu na wɛ. Shisheere wo wu ƚɛ ba kileɛɛ ja ƚɛ wɛ.»

A Shadaraki, ni Meshaki, ni Abedi-Nego di saan wu ɲɔ shɔ na: «Ee saan we, ɲɔɲɔ wa li na wèe pu ya jo le kaa le ni we. Saan we, Kile wemu mu wèe ya kapyeɲɛe pyi ge, wee na já wèe shɔ kanra na ki na, na guri na wèe shɔ mu be wo fanha ki na; wu shiin di na ba wèe shɔ be. Ga wu ɲehɛ bye wu ya wèe shɔ be we saan we, li ɛɛ fiinɲɛ na wèe wa da da kapyeɲɛe pyi ma yasunɔ yi mu we. Sanni jaa wemu be m'a sin ge, wèe di wa da wee be pele we.»

Shadaraki, ni Meshaki ni Abedi-Nego pye Babilɔni mara wu kaɲahashɔrimɔɔ. A Daɲeli ye pyaa di gori saan wu puga ki ni, na baari pyi wà.

Nabukodonoɔɔri wo sanni jaa wu kalene le

(Daɲeli kuugoo 3:1-7)

Ayiwa, a saannaa Nabukodonoɔɔri di pu pye p'a jaa wa yàa ni sanni ni. Wee jaa wu ɲɔɲɔ tɛhene li bye meterelee kelee taanri (30), wu kadaa di ɲɛ meterelee taanri. A wu wee jaa wu sin Dura mura wu ni Babilɔni mara wu ni. Lee kadugo na a saan wu tuduro tun na pu wu fiige ki fanhafɛɛ, ni kumadaa, ni gbafeneɛɛɛɛ, ni kiiri kɔnveɛ, ni fiige ki wari wu maraveɛ, ni yere kanveɛ, ni sariya fɛɛ ni fiige ki ɲahagbaafɛɛ pusamaa beeri yiri, kɔnhɔ p'i ba wu wo sanni jaa wu kalene li pye.

Ayiwa, saan w'a bi sanni jaa wemu yàa ge, a fanhafɛɛ pee, ni kumadaa pee, ni gbafeneɛɛɛɛ pee, ni kiiri kɔnveɛ pee, ni fiige ki wari wu maraveɛ pee, ni yere kanveɛ pee, ni sariya fɛɛ pee ni fiige ki ɲahagbaafɛɛ pusamaa beeri di ba puye pinne wee jaa wu ɲahagbaa na, wu kalene li kaa na. A jomɔ pu torogovɔɔ wu mujuu wá ni fanha ni na: «Shi wu beeri, ni fiiye yi beeri ni shi jomɔ pu beeri wo sipyii, tuduro te ti wa na jo yi mu ge, tee ti wa me: «Yi ba maga ni sibene ni koni ni gbogo ni yatinye tuuyo yi beeri meheɛ logo tuun wemu ni, yi beeri di nuguro sin y'i ɲahaya ye buri ɲiɲɛ ki na, y'i sanni jaa wu pele, wee wemu saannaa Nabukodonoɔɔri ya sin ge. Sipyaa sipya

wu je wu ya nuguro sin, na naha ke buri jine ki na, na wee jaa wu pele we ge, weefo na ba wa lee taapile li ni kanra nagboho ki ni.» »

Lee na, ba shi wu beeri, ni fiye yi beeri, ni shi jomɔ pu beeri wo sipyii pu beeri ya pa maga, ni sibene, ni koni, ni gbogo, ni yatinye tuuyo yisaya beeri wo mehe ki logo we, a pu beeri di nuguro sin, na nahaya ye buri jine ki na, na sanni jaa wu pele, saannaa Nabukodonoƙƙori ya wemu sin ge.

Danɛli wo najiine pu ya ta soɔ na peene taha sanni jaa wu na we

(Danɛli kuugoo 3:8-18)

Ba lee ya pye we, lee taapile li ni a Kalide sheen pii di fulo na Yawutuu pu juna le. A p'i saannaa Nabukodonoƙƙori pye: «Ee saan we, Kile wu ma yaha shikaraga! Ee saan we, muye pyaa k'a te tuduro te kan na sipyii pu beeri ba maga ni sibene ni koni, ni gbogo ni yatinye tuuyo yisaya beeri mehe logo tuun wemu ni, na pu beeri di nuguro sin p'i sanni jaa wu pele. Na sipya wemu bu zhe wu da nuguro sin wu jaa wu pele we, na weefo na wa lee taapile li ni kanra na ki ni. Saan we, mu ya Yawutu piimu teje na p'a Babiloni fiige ki keree ki naha shonri ge, Shadaraki, ni Meshaki, ni Abedi-Nego, pee ya ta ma jome co we, pu ya ta na mu wo yasunyɔ yi pele we. Sanni jaa wu be mu ya sin ge, pu ya ta wu pele we.»

Ayiwa, ba Nabukodonoƙƙori ya yee logo we, a wu luu di yiri fo xuuni. A wu jo na pu pa ni Shadaraki ni Meshaki ni Abedi-Nego ni. A p'i ba ni pu ni saan wu mu. A Nabukodonoƙƙori di pu pye: «Shadaraki, ni Meshaki, ni Abedi-Nego, ne logo na yee ya ta na ne wo yasunyɔ yi pele we, sanni jaa wemu ne sin ge, na yee ya ta nuguro sin wee be fee ni na wu pele we, can wu je wii ya? Ayiwa yi gbegele nime, yi ba maga, ni sibene, ni koni, ni gbogo ni yatinye tuuyo yisaya beeri mehe logo tuun wemu ni, jaa wemu ne sin ge, y'i nuguro sin y'i wee pele. Yi bye y'i ya wu pele we, yi na ba wa lee taapile li ni kanra na ki ni. Kile weke wu da ja ba yee sho ne na we?»